

Издаје два пута у
мјесецу

Цијена за Аустро-Угар-
ску: на годину К 2.40
на по године. К 1.20
на четрт год. К — 60
За друге земље: на го-
дину 4 круне. Поједи-
ни бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по
цјеновнику. Ако се ви-
ше од три пута увр-
шћују, рачунају сеје-
фтиније.

Уредништво се налази у
Николићевој улици бр. 8.
Писма се шаљу на уред-
ништво „Српског Кола
народног листа“. Руко-
писи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Срби ратари ширите између себе „Српско Коло“.

Позната вам је, Срби ратари, она стара српска пословица: Помози себи сам, па ће ти и Бог помоћи. — Ето тако и ви треба да радите. Сваки Србин ратар, који је претплатник „Српског Кола“, треба да у свом мјесту и другима препоручује овај народни лист, да се претплаћују на њ, па ће онда и „Српско Коло“ још боље и љепше моћи да поучава Србе ратаре, своје претплатнике, у свему, што је добро, паметно и корисно. Када би сваки претплатник „Српског Кола“ барем још једног наговорио, да се претплати на овај народни лист, колико ли би му се помогло. То није тешка ствар, па се надамо, да ће сваки претплатник „Српског Кола“ то и учинити.

Има доста и заузимљивих свештеника, учитеља и народне господе, која се заузимље за наш лист, знајући да је он користан и потребан нашем ратару. Овдје ћемо истаћи, како је недавно честити и ваљани свештеник и парох Стојан Зајелац у Великој Ператовици међу својим парохијанима скупио 24 претплатника за лист „Српско Коло“. Види се, да се он брине за своје парохијане, да им отвори очи тиме, што ће у овом народном листу поучити се свему, што им је од користи и потребе. Такијех свештеника, који раде овако за свој народ, има лијеп број, а надамо се, да ће их свакијем даном бити све то више.

Лијепо је то дакле, када се овако наши свештеници, учитељи и друга народна господа брину за свој народ и упућују га на добро. Но и ви браћо, Срби ратари, треба и сами да видите, да вам је користан и потребан овај лист, па да га ви сами, као што напријед рекосмо, помажете, препоручујете и ширите даље међу собом. Да видите, како ће онда бити претплатника, како би то било лијепо читати у овом

народном листу: Србин ратар, тај и тај, скупио толико и толико претплатника за „Српско Коло!“

Као што смо већ јавили у пређашњем броју, сада је уређено одашиљање листа (администрација) тако, да ће сваки наш претплатник одсад тачно добивати сваки број, а све оне молимо, којима што треба или који нијесу добили бројева, да нам се јаве, што ће одмах бити уређено и послато.

А сада је на вама, Срби ратари, да обновљате претплату, да ширите овај лист и препоручујете га један другом. Ово говоримо од срца, а ви ћете нас разумјети и послушати.

Уредништво и администрација „Српског Кола“.

Српска црква у Босни.

Прије два мјесеца казали смо у овом народном листу, како стоји с уређењем српске православне цркве у Босни и Херцеговини. Рекли смо да су народни прваци босанско-херцеговачки израдили уредбу (статут) о народно-црквеној самоуправи и да су је поднели цариградском синоду на потврду. На ту уредбу, осим неколико тачака, пристали су и босанско-херцеговачки митрополити. Митрополити и влада с једне стране, а босанско-херцеговачки прваци с друге стране дали су ријеч, да ће она питања, у којима се нијесу сложили, препустити синоду, да их ријешу, а они ће се покорити и закон (статут) ће ступити на снагу.

Пет је тачака, у којима се нијесу сложили, и ево ово су:

1. По уговору (конкордату) од год. 1880. између Аустро-Угарске и патријаршије у Цариграду митрополите у Босни и Херцеговини поставља владар, а патријарх само потврди. „На исти начин“ могу се и уклањати митрополити без истраге, без пензије, или се даде пензија, колико се хоће, и митрополиту се одреди, гдје мора живјети.

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послуже, да га читате.

Митрополити су и влада тражили да тако и даље остане, а босанско-херцеговачки су прваци захтијевали, да се и народу призна право при постављању и уклањању митрополита, као што је прије конкордата од г. 1880. имао. Прваци су тражили, да свако владичанство (епархија) у нарочитој изборној сједници одреди три човјека за митрополите, од њих једнога да владар изабере, а патријарх потврди. Уклонити и умировити митрополита да може само васељенски цариградски синод.

2. Митрополити и влада траже, да у црквени суд (конзисторију) уђу по достојанству бесплатно три најстарија протопопа, један најстарији калуђер — управитељ манастирски, а четири свештеника као редовне чланове да бирају сами свештеници. Даље да влада даје плаћу редовним члановима, а онима по достојанству путни трошак.

Прваци траже, да у црквени суд двојицу сталних чиновника именује епископ, а шест почасних чланова да бирају свештеници сасвим слободно.

3. У управне и просвјетне власти траже митрополити и влада, да свјетовњаци бирају свјетовне чланове своје засебно, а свештеничке опет свештеници за себе.

Прваци предлажу да све њих народ и свештеници бирају скупа.

4. За плаћу митрополита и чланова власти предлаже влада и митрополити, да новац даје влада из земаљских извора, а прваци траже, да се новац најприје даде највишој црквено-просвјетној управи, да их она употреби, како треба.

5. Тако исто за ђаконе, који су око митрополита чиновници, влада и митрополити хоће да их плаћа влада, а прваци траже да их плаћа епархија.

Као што се види прваци траже, да и народ има ријеч код управе црквене и просвјетне, да власти буду самосталне од владе, а митрополити и влада то неће.

Сад ту ствар има да ријешити цариградски синод. Али он се поцијепео, па већина даје првацима за право, а мањина пристаје уз митрополите и владу. И тако се ова ствар отеже већ неколико мјесеци, и ствар се не рјешава ни овако ни онако. Влада хоће да се ријешити онако, како она жели, синод опет, у коме су сами Грци, виде да прваци имају право по цр-

квеном праву. Русија је заплетена у рату на далеком Истоку, па не може да помогне народну ствар, јер се боји нових заплета на нашем Истоку. Бојати се стога да ће Грци попустити аустро-угарској политици, особито ако их Аустро-Угарска помогне у једној њиховој ствари. Куцовласи у Македонији траже службу божју у свом језику, а синод им не да. Куцовлахе помаже Аустро-Угарска код турске владе, на штету грчку. Ако би Аустрија одустала од тога помагања, цариградски фанаријоти пристали би да црквено питање у Босни ријеше на корист Аустрије.

Ето, тако стоји ствар с уређењем босанско-херцеговачке цркве, па ћемо наскоро видјети, како ће се ствар ријешити. Народ наш не треба да очајава, јер је пренио и тежих мука у своме животу. Истрајном борбом за своје право лоштиће ће он, што тражи и жели, па макар то и не било данас. Народ се само својих права не смије никада одрећи, па ће их у згодним приликама и задобити. Са снагом српскога народа, ако је окупљена под једном заставом, мора рачунати и држава, а особито овако разрога, као што је Аустро-Угарска.

Косовка девојка.

Уранила Косовка девојка,
Уранила рано у недељу,
У недељу прије јарка сунца,
Засукала бијеле рукаве,
Засукала до бели лаката, 5
На плећима носи леба бела,
У рукама два кондира златна,
У једноме лађане водице,
У другоме руменога вина; 10
Она иде на Косово равно,
Па се шеће по разбоју млада,
По разбоју честитога кнеза,
Те преврће по крви јунаке.
Ког јунака у животу нађе,
Умива га лађаном водицом, 15
Причешћује вином црвенијем
И залаже лебом бијелијем.
Намера је намерила била
На јунака Орловића Павла,
На кнежева млада барјактара, 20
И њега је нашла у животу,
Десна му је рука осечена
И лијева нога до колена,
Вита су му ребра изломљена,
Виде му се цигерице беле; 25
Измиче га из те многе крвце,

- Умива га лађаном водицом,
Причешћује вином црвенијем
И залаже лебом бијелијем,
Кад јунаку срце заиграло, 30
Проговара Орловићу Павле:
„Сестро драга, Косовко девојко!
„Која ти је голема невоља,
„Те преврћеш по крви јунаке?
„Кога тражиш по разбоју млада? 35
„Или брата или братучеда?
„Ал' по греку стара родитеља?¹“
Проговара Косовка девојка:
„Драги брато, делијо незнана!
„Ја од рода никога не тражим: 40
„Нити брата, нити братучеда,
„Ни по греку стара родитеља;
„Мож' ли знати делијо незнана,
„Кад кнез Лаза причешћива војску,
„Код прекрасне Самодрже цркве 45
„Три недеље тридест калуђера?
„Сва се српска причестила војска,
„Најпослије три војводе бојне;
„Једно јесте Милошу војвода,
„А друго је Косанчић Иване, 50
„А треће је Топлица Милане:
„Ја се онде деси на вратима,
„Кад се шета војвода Милошу,
„Красан јунак на овоме свету,
„Сабља му се по калдрми вуче, 55
„Свилен калпак, оковано перје,
„На јунаку коласта аздија,
„Око врата свилена марама,
„Обазре се и погледа на ме,
„С' себе скиде коласту аздију, 60
„С' себе скиде, па је мени даде!
„На, девојко, коласту аздију,
„По чему ћеш мене споменути,
„По аздији по имену моме:
„Ево т' идем погинути, душо, 65
„У табору честитого кнеза;
„Моли Бога, драга душо моја,
„Да ти с' здраво из табора вратим,
„Узећу те за Милана мога, 70
„За Милана Богом побратима,
„Кој' је мене Богом побратио,
„Вишњим Богом и светим Јованом;
„Ја ћу теби кум венчани бити.““
„За њим иде Косанчић Иване, 75
„Красан јунак на овоме свету,
„Сабља му се по калдрми вуче,
„Свилен калпак, оковано перје,
„На јунаку коласта аздија,
„Око врата свилена марама, 80
„На руци му бурма позлаћена,
„Обазре се и погледа на ме,
„С руке скиде бурму позлаћену,
„С руке скиде, па је мени даде:
- „„На, девојко, бурму позлаћену, 85
„„По чему ћеш мене споменути,
„„А по бурми по имену моме:
„„Ево т' идем погинути, душо,
„„У табору честитого кнеза!
„„Моли Бога, моја душо драга, 90
„„Да ти с' здраво из табора вратим,
„„А и тебе добра срећа нађе,
„„Узећу те за Милана мога,
„„За Милана Богом побратима,
„„Кој' је мене Богом побратио, 95
„„Вишњим Богом и светим Јованом;
„„Ја ћу теби ручни девер бити.““
„„За њим иде Топлица Милане,
„„Красан јунак на овоме свету,
„„Сабља му се по калдрми вуче, 100
„„Свилен калпак, оковано перје,
„„На јунаку коласта аздија,
„„Око врата свилена марама,
„„На руци му копрена од злата,
„„Обазре се и погледа на ме, 105
„„С руке скиде копрену од злата,
„„С руке скиде, па је мени даде:
„„На, девојко, копрену од злата,
„„По чему ћеш мене споменути,
„„По копрени по имену моме: 110
„„Ево т' идем погинути, душо,
„„У табору честитого кнеза;
„„Моли Бога, моја душо драга,
„„Да ти с' здраво из табора вратим,
„„Тебе, душо, добра срећа нађе 115
„„Узећу те за верну љубовцу.““
„И одоше три војводе бојне.
„Њих ја данас по разбоју тражим.“
Ал' беседи Орловићу Павле:
„Сестро драга, Косовко девојко! 120
„Видиш, душо, она копља бојна
„Понајвиша а и понајгушћа,
„Онде ј' пала крвца од јунака
„Та доброме коњу до стремена,
„До стремена и до узенђије, 125
„А јунаку до свилена паса,
„Онде су ти сва три погинула,
„Већ ти иди двору бијеломе,
„Не крвави скута и рукава.“
Кад девојка саслушала речи, 130
Проли сузе низ бијело лице,
Она оде свом бијелу двору
Кукајући из бијела грла:
„Јао јадна, уде ти сам среће!
„Да се, јадна, за зелен бор хватим, 135
„И он би се зелен осушио.“

Руско-јапански рат.

Куропаткинов проглас.

Пре две недеље дана дао је Куропаткин заповест војсци и објавио, да прелази у на-

¹ По греку (по гријеху) родитељ значи прави отац.

падај. Ову су вест дочекали с радошћу сви пријатељи Русије. У прогласу своме, каже Куропаткин, да је дошло време да руска војска крене напред и да руски војник покаже, што може.

Шта је понукало Куропаткина, да пређе у нападај, то се не може знати. Према вестима, по којима се просуђивало стање руске војске, држало се да он не може тако брзо после Ља-ојана прећи у нападај. Међутим он је прешао из одбране у нападај, али од понедељка прошлог до четвртка Руси нису могли у своме нападају напредовати. У среду и четвртак на целој прузи нападаја Руси су сузбијени према Мукдену натраг.

Битка траје још увек и није до суботе решено, чија је победа.

Око Портартура

се непрекидно води борба час јаче, час слабије. До данашњега дана Јапанци нису постигли оних успеха, каквима су се надали и за које су жртвовали неколико десетака хиљада људи. Јапанцима се сада почиње замерати и са стране њихових пријатеља, зашто нису ударили одмах свом снагом на Куропаткина, а Портартур само опколили с онолико војске, колико је потребно да се једна тврђава држи опкољеном. Овако су везали за Портартур око сто хиљада људи, изгубили већ досад код јуриша и нападаја преко педесет хиљада мртвих и рањених, а тврђаве нису заузели.

Генерал Стесел показује до данас нечувени војнички дар у обрани, руска војска нечувену храброст и издржљивост. Цели свет диви се овим јунацима и његову заповједнику.

Руски војник.

Један руски официр с бојног поља овако описује руског војника у војарници и у борби: „Нигде не може човек да позна душу руског војника, као у војарници. Доброћудни Рус, као год што воли да живи исто тако воли и да жртвује свој живот. Он припада оном свету, који врло радо иде у рат, и ако воли мир. У логору око ватре пева о светом Бајкалу или о матушки Волги или о својој Украјини, и не мислећи на ново проливање крви. Ако где год нађе комад новина, он га завије у цигарету да га испуши, ако нема дувана, али је задовољан и димом од новина. Ако се нађе гдегод хармоника, онда играју „Козачку“. У логору је исто тако невино задовољан као и у селу. У логору се налазе и китајски дечаци, који се егзерцирају држећи штапове у место пушака, те тако забављају војнике, а зато добијају чорбе од кеља и таране. Када се у логору крпе, зашивају одело и чизме, и онда падају шале са свих страна. Врло често од свога јела поклањају си-

ротим Китајцима, јер је њима најгоре у овом ратном стању. Неколико трговчића, што шврљају по логору, не могу се од њих обогатити, али ипак сељак у рату осиромаша. У Мукдену има много сељака који просе, јер им је жетва тако слаба, да се не могу исхранити. Због тога је главна управа Манџурије забранила сваки извоз жита. Око Мукдена смо се ми сами побринули да посечемо просо, јер оно толико нарасте, до 2 $\frac{1}{2}$ м., да се из њега не види ни коњ ни коњаник и читава се регимента може у њему скрити. У битци се може видети да Рус разуме да погине. Само ако је погођен у главу или срце, он одмах пада. Ако који као од муње погођен пада, онда знамо да је погођен у главу, али ако који подигне руку и пада на затке онда знамо да је погођен у срце. Али сам често пута видео, да војнику кугла пробије трбух и црева му раздоби, па када му лекар дође, он му одговори: „Боље је да оде ваша милост оном другом, што је опасније рањен, ја ћу се већ сам поправити и оздравити“.

Још смо ми они стари.

1. Писмо.

„Који човјек не иде даље од куће, мало више зна но једна кокош“, рекао би више пута наш стари чича Митар. Ја сам се чудило, како то он суди, јер сам мислио да се и код куће може знати, бар колико је довољно да зна сваки сељак. А какве ми ту мудрости и науке треба? Кад је вријеме коме раду, ако можеш, ради га; кад огладниш, ако имаш, једи; кад ожедниш, има воде (та она није за паре) па пиј; ако се случајно разболиш, та ето имаш пуно село врачарица, бајалица, па и хоџа, који знаду све болести излијечити за каблић млијека, груду сира, или 10 до 15 јаја. На посљетку, ако би човјек видио, да је дошао о длаци може чак и доктора довести, и то није вала, да ће му помоћи него само да га поп или који од учевнијех не наружи. Јер кад му баба Стана, стрина Анђа и хоџа Мујо не могу помоћи, е, онда мора да је суђено мријети и мора се мријети, а свакако је мријети најпослије. За друге науке не треба међу нама ни спомињати, јер све је остало са онијех беспослењака, који другог посла немају но лежати потрбушице па измишљати којешта. Немојте се чудити што сам овако мислио, јер сам то правило држао за најузвишеније. А, зашто, питаће те. Зато, што даље нијесам ишао но кокош, па нијесам више ни знао. Ишао сам у околна 2, 3 села, и то к старијима, па сам слушао разговоре и вјерујте да ти разговори нијесу прелазили границе поменутог правила.

Ну, да видите чуда изненада! Надођоше за

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У час друга времена, па се све измијени. Није вала да је све, него доста нова около нас, а ми остадосмо они стари — старински.

Натовари нам се на врат свашта по нешто, што прије било није. Ето, на примјер, ту неке године закупи нас поп и два три сеоска бјеснова те отворисмо школу. Хвала ти Боже, кад се нијесмо чудили, што ће нама сељацима школа. Та нама нека је земље па нокте у њу и више ништа. Али, јок — она се морала отворити на рачун нашијех плиткијех црпова и отворила се. Ђеца су пошла и редовно ишла у школу а нами је необично било, што нам учитељ не да, да их макар трећи дан устављамо, да што код куће ураде. „Ама, чојече Божји, не треба нами као варошанима науке, та нећемо водити трговине, већ нам ти научи ђецу молит' се Богу и по нешто забиљежит“ — рекли бисмо учитељу.

„Јок, вели, не иде тако, и ви са вашом радњом, треба да знате водит' трговину, па кад не знадоше стари нека знаду млађи“.

„Као учевном чојеку морали смо се повиновати. Не прође по године кад ли и ми увиђесмо да је учитељ имо право. Ђеца су научила читат и писат', па нам је свима одмах фајдило. Једноме је дошла позивка са суда, па да му је није мали проучио, био би глобљен или уапшен. Другога је ага стио закинут' за неколико ока жита (била је лијепа сумица), но мали му је ухватио рачун лаписом. Трећега је трговац стио калуфирати, па и ту је ђак из наше школе помогао. И колико је такијех случајова било, Бог би га знао. Него послѣ је било и више користи од наше школе. Кад је четврта година истекла, многи би малишан имао потврду да је сву нашу школу проучио, те нам их почеше искати трговци у вароши. Било их је па није имо у очевој кући да је кабил осолит', а хајде га сад погледај, иде сав у чохи и кућу помаже. Дорастао је многи до солдације, а који је узет није ни тамо био задњи, него је сваки по нешто ванциро (тако некако рече Швабо). У кратко да речем, нијесмо се надали да ће нам школа толико ваљати, нами као сељацима. Него да видите, ја сам се увјерио, да би смо имали и десет пута више користи од школе, да умијемо, управо рећи, да нас има ко упутити, како ћемо се њоме користити. Србин Херцеговац.

Приближује се склапање опћинских прорачуна.

Ова је година зла, да не може бити гора. Оманули сви усеви, оманула пића за стоку, сад опет непрестано пада киша, ако овако настави, неће се јесенски усеви моћи како треба ни колико треба посејати. Особито ће страдати ку-

кавна сиротиња, која нема своје спремне стокe, већ мора чекати, док богатији обраде своју земљу. Само онде, где има српских земљорадничких задруга, које су купиле стоку радну својим сиромашним члановима, не мора сиротиња ишчекивати од другог милости. Али, на жалост, нема превише госпoде српске, ни отреситијих људи тежака, који би се побринули, да се задруге свуда оснују, где српска душа дише.

А уз тај немар долази и други. Ни слободна српска госпoда, која не једу крух чиновнички, ни сами тежаци не пазе на то, како се у опћинама господари. Зато се обично тамо ради свашта и намећу на народ тешки терети, које и онако осиротели народ још теже подноси. Тако се сваке године извлаче хиљаде форинота из народа без икакве користи за народ. Зато и има опћина, које плаћају на форинту државног пореза по два и по форинта опћинског намета. Тако је у Рујевцу, Плашком и по многим другим опћинама.

У Рујевцу је намет 2 фор. 40 новч. на 1 фор. државног пореза. Да се штеди и да је управа добра највећи би намет могао бити 90 новчића на форинту. Дакле они плаћају 1 фор. и 50 новч. намета на сваку државну форинту више, него што би требало да буде. Ако читав опћина не плаћа више него само 4000 (четири хиљаде) државног пореза, то народ губи сваке године без икакве потребе 6000 форината.

Зар то није жалост и туга? Како би тај народ живео?

Али се и Рујевчани тргоше, изабраше добар опћински одбор и сад ће боље бити. Евала им.

Зато позивамо сву слободну српску госпoду и отресите тежаке, да припазе како се састављају прорачуни. А то се сад ради. За месец дана почеће се прорачуни износити пред опћинске одборе, да их прегледају и одобре. Зато добро притисните одборнике опћинске, да пазе што ће одобрити и да не климају главама на све, што рекну предстојник и опћински чиновници.

Где нема српских земљорадничких задруга, које тежаку помажу, где људи не гледају да се у опћинама уведе уредовање српском кирилицом, где се не пази, да се по опћинама не расипају хиљаде народне као шесак, ту нема правих Срба, нема пријатеља народних, нема среће ни напретка.

Ваистина слуга.

Шта нам пишу из народа

Како живе Срби тежаци у Босни. Читао сам више пута у свом и вашем „Српском Колу“ и у другијем листовима, како је сељак оптерећен у другим земљама.

Савјетујте своје рођаке и пријатеље да купују и читају овај лист.

Ја ћу да кажем како је у нашој поносној Босни и јужној Крајини. Казаћу то стога, да знаду наша браћа Срби, како је нама мучно и тешко и што морамо да сносимо. Биће вашијех читалаца и браће Срба, који то неће вјеровати, али ће знати они, који су с нама у промету и дотицају, а то су наша браћа некадашњи Граничари. Тешко нам је, а још је мучније и теже онима, који имају спахије Турке аге и бегове. Они су власници земље и непокретног иметка. Што год Србин сије на спахијиној земљи, мора му дати од свега усјева трећину, а држави десетину. Али и то није све зло, јер је уза зло још горег ако је десетински писар наopak и рђав човјек, па пише оно што нема (а у селу има два три процјениоца како је које село веће). Они процјењују жита а десетар пише, колико је њему воља. А што не би, кад процјениоци не знају ни читати ни писати, а десетару што више, то је њему у кесу, јер од сто форинти њему спадају четири форинта процента.

Кад у јесен већ доспију жита, дође ага с колима, те ако је злочест као што их има, они покупе од раје (кмета) трећину према десетини. Има људи, којима није остало ни половина жита, док је платио држави десетину и дао аги трећину.

Али има, брате Србине, још и другијех пореза и намета. Прво су ти порези на благо: свака овца двадесет (20) хелера (потура), коза, ако их је на броју мање од двадесет, свака по четрдесет (40) хелера, а више од двадесет су по педесет (50) хелера, свака годишња свиња шездесет (60) хелера.

Ту је земљарина по бољини земље, кућарине, шумске глобе, глобе на псе, па за неочишћено воће, за школе и још друго. Ту ти је рабатна уплата, свака мушка глава, која је старија 16 година три круне, ако је не плати онда му се рачуна шест (6) дана државне работе. А ако је цестару воља, може да му одмјери посла, па сиромаш није кадар свршити ни за дванаест дана. Мало не заборавих споменути и пецарину за ракију, а већ о глобама, које ударају на нас наше политичке власти нећу ни да говорим овај пут, јер човјеку срце пуца, кад на све то мисли и у рачун узме. До виђења браћо!

Главица, крај суве хрватске међе.

Србин ратар.

Шта се збива у нас и у свијету.

† **Антун Фабрис.** У петак 1. (14.) октобра умро је у најбољој мушкој снази, у четрдесетим годинама живота, у Дубровнику један одлични српски новинар и политичар, уредник српског политичког листа „Дубровника“ и књижевног листа „Срђа“, Антун Фабрис. Смрт његова тежак је ударац за српски народ, а особито онај у Далмацији. Он је био човјек велике душе и срца, искрен борац за добро српског народа. Послије повратка свога прије двије године дана са новинарског конгреса у Београду допао је био тамнице због једне пјесме у листу

„Срђу“, коју је спјевао млади, сад већ покојни пјесник, Урош Тројановић, који је такође био допао тамнице. Покојни Фабрис бранио је кроз вријеме од тринаест година Српство од тешких нападаја, али је и у данима најжешће борбе Фабрис вјеровао, да је споразум Срба и Хрвата темељ здраве народне политике на корист и једног и другог племена. Бранио је Српство у Босни и Херцеговини као мало ко, јер је познавао и прилике и људе тамошње врло добро. Кад су се последије смрти Саве Бјелановића почели цијепати редови српске народне странке у Далмацији, он је својим политичким умом и вјештином умрио спријечити то расуло.

У кратко, био је велики родољуб, и у толико је већи губитак за српски народ. А морамо рећи и то, да је он био Србин римокатоличке вјере. Нека му је лака земља и вјечан спомен у српском народу!

Помађаривање на све стране. Мађари су се данас већ толико осилили, те мисле, да је куцнуо одлучан час кад треба да помађаре све оне народе у Угарској, који нису Мађари; па и Србе, а насрћу већ живо и на Хрватску и Славонију. Већ смо говорили, како је угарска влада направила закон, по ком ће све народне школе у Угарској доћи у државне руке. Тако ће нестати српских народних школа у Бачкој и Банату. Сад опет хоће да и учитељске школе помађаре, и ми ћемо изгубити своје учитељске школе у Сомбору. — За јужну Угарску, т. ј. Бачку и Банат, основали су Мађари своје друштво, које тобоже треба да шири просвету, а заправо хоће да помађаре Србе и друге народе. Ово је друштво сад тражило од владе у Пешти, да се у јужној Угарској оснује и мађарска велика школа, која би била у једном од ових места: Суботици, Темишвару, Сомбору, Новом Саду, Сенти, Великом Бечкереку, Вршцу, Великој Кикинди, Панчеву, Баји или Лугошу. Тако ето раде Мађари у Угарској.

Исто то раде они и у Хрватској и Славонији. Већ знамо, да су на жељезницама овде већ свуда Мађари, а по закону то не би смело бити, него би морали на жељезницама бити чиновници домаћи људи, Срби и Хрвати. Сад за децу ових Мађара, који су против закона овде чиновници, отварају овде мађарске школе, а у те школе морају ићи и деца оних Срба и Хрвата, који су случајно добили какво место код жељезница. Исто тако и богате спахије у Славонији и Срему довлаче на своја имања Мађаре за раднике, па онда за њих отварају мађарске школе. Али ни то није још све. Ево шта још хоће да ураде Мађари. У домобранству мора се код нас по закону сва служба вршити у српском језику. За то и официри морају бити Срби и Хрвати. Али сад Мађари шаљу амо много Мађара официра, па тако хоће да и у домобранство увуку мађарски језик. Осим тога хоће они да у Осеку отворе мађарску гимназију. Толико су већ насртљиви да траже да се у све наше школе, па и у основе, уведе мађарски језик. А већ ове године почеће се

у Загребу у великој школи учити мађарски језик. Све то може бити за то, што народ не пази, какве људе бира у сабор, па онда изабере оне, који пуштају Мађарима да раде што им је год воља. А да су у сабору прави народни људи, свега овога не би било.

Мађарски трговци у Београду. Мађарски трговци доћи ће овај који дан у госте у Београд да врате походе трговцима из Србије, који су прије пар мјесеци били у Будимпешти. Кад се зна, како влада у Пештини сметње српској извозној трговини, особито стоци, коју сваки час прогласи болесном, а да ни не говоримо, каква је политика мађарска према српском народу, онда нити је требало да трговци из Србије иду у госте мађарским трговцима, већином Жидовима, нити је требало да ни ови враћају походе.

Борба против намјесника Хандла. Нијемац Хандл намјесник је и управник у Далмацији. Као Нијемац хтио је прешле године наметнути њемачки језик у Далмацији. Сав сабор далмамински, и Хрвати и Срби и Талијани, одбили су ту Хандлову работу. Прије недавног времена увриједио је он сву Далмацију, јер је рекао пред својим чиновницима, да Далматинци не знаду шта је поштена ријеч. Сва је Далмација скочила на ноге, све новине нападе због те увреде намјесника Хандла. Кад је 24. септембра (6. октобра) отворен сабор далматински сви посланици Хрвати, Срби и Талијани устали су као један човјек и прогласили да неће радити у сабору, докле је год Хандл намјесник у Далмацији. Сабор је одмах затворен (распуштен), и кад је Хандл излазио на поље, викали су му сви заступници: „Ван недостојни!“

Југословенска сликарска изложба у Београду. Ми смо већ говорили о овој изложби у Београду, коју су приредили српски, хрватски, словеначки и бугарски уметници. Краљ је Петар три пута походио изложбу и откупио је слика за 30 хиљада динара. Ово племенито дело, којим је краљ Петар показао да цени, уважава и помаже уметност јужних Словена, изазвала је на све стране велику радост.

Југословенску изложбу хтјела је приредити босанска влада у Сарајеву, да буде одмах последије београдске. И Срби и Бугари, Хрвати и Словенци умјетници одбили су понуду босанске владе, и ако је она хтјела дукатима плаћати. Туђинској влади неће да службе чине југословенски умјетници. И право је! Тако ваља и треба.

Слике у југословенској изложби купио је краљ Петар и то једну четвртину слика, а остале све покуповаће београдски трговци.

Против законске основе министра угарског Берзевиција, која ће доћи пред сабор у Пешти и којом хоће, кад постане закон, да помаћари све школе, приређују Румуни велике скупштине у Угарској. Срби се досада ни не мичу.

Миропомазање српског краља. Последије славног и свечаног крунисања дошло је и миропомазање српског краља Петра I. у маоастиру Жичи. Ту су се крунисали и миропомазали некадашњи српски краљеви, а сам манастир подигао је прије 698 година први српски

краљ Стеван Првовјенчани. У њој се крунисало седам краљева чрпских, па сато се и зове седмоврата Жича. Нека је срећан овај свети благослов цркве над српским краљем Петром I.

У Маћедонији влада велико зло. Лањске године устаници маћедонски борили су се против насиља турског и хтјели су да распале борбу, не би ли се уз помоћ других држава ослободили јарма турског. Није им пошло за руком, јер Русија није хтјела да загази у борбу. Бојала се оног, што је касније дочекала — рата с Јапаном.

Ове године остало је исто зло и несрећа у Маћедонији. Али устаници (комите) раде сад други посао. Бугари убијају Србе, а у најновије вријеме почели су Срби враћати па убијати Бугаре. Прије неки дан сукобиле су се српске и бугарске чете, пуцали једни на друге, и у крвавом окушају пало их је мртвих и рањених и с једне и друге стране.

Ово је грдна жалост и несрећа. И ако овако узраде Бугари и Срби, Маћедонија неће бити ни српска ни бугарска ни сама своја, него туђа, као и Босна и Херцеговина.

Различне вијести.

Красан примјер. У сватовима г. Вује Опсенице трговца из Коренице скупљено је на добротворне сврхе 131 К. Од тога је послато „Привреднику“ 100 К, а „Српском Колу“ народном листу 31 К. Имена приложника донијемо у идућем броју, а сада кажемо: Хвала и част добрим људима, који се сјећају народног листа!

Српске народне марке. Српска ђачка омладина у Бечу издала је српске народне марке. То су марке као и ове друге за писма, само што немају вредности на пошти, али сваки онај, ко хоће да помаже народне ствари прилијепи оваку марку на писмо поред поштанске, а стоји само 2 потуре једна марка. То је најлакши а згодан начин прилагања за народне ствари, јер су прилози ситни, па их може дати и сиромах човјек. Чист добитак од ових марака даваће се „Привреднику“ у Загребу, „Просвјети“ у Сарајеву, и „Српској Зори“ у Дубровнику. Наскоро ће се моћи добивати по дућанима код Срба трговаца.

Погинули Србин у руској војсци. Од рана, које је задобио код Љаојана, умро је недавно пуковник Павле Коларевић, родом из Темишвара у Банату. Прије 30 година умро му је отац Павле и оставио иза себе два сина и једну кћер. Старијег сина Павла одведе стриц у Русију, где сврши војничку школу. Павле је учествовао већ у руско-турском рату као потпоручник. У том се рату одликовао при прелазу преко Дунава. Касније је напредовао, постао потпуковник и тешко рањен код Љаојана умро у болници од рана. Пред своју смрт послао је сестри у Темишвар ово писмо:

Мила сестро! Осећам своју блиску смрт и шаљем ти моје последње поздравље са самртничке постеље у

војничкој болници у Љаојану. Жива ми је жеља била, да те после рата походим. Још један пут хтео сам да видим свој завичај Темишвар, у коме сам све до 12. године уживао радости детињства. Колико сам пута у духу био код тебе, у нашој мирној кући у предграђу Фабрици, на обали Бегеја, у мом добром старом Темишвару. Сада је свему крај. Моји часови избројани су. Јапанци пуцају добро, али ја сам и међу мојим друговима гледао чудеса храбрости, и са поносом испуњава ме свест, да сам тако дуго време као официр припадао славној храброј руској војсци. Да, мила сестро. На самртној постели могу ти по истини исповедити се, да Русија има јуначких синова и да сам ја с поносом и радошћу припадао овој храброј војсци, која не зна за смрт. Збогом! Сад ћу се састати са свима оним ваљаним друговима, који су већ пре мене у пушчаном диму испустили свој дух за цара и за отачаство. Моли се богу за твога брата".

Примери за углед. Већ је пре било јављено, да је Архидијецезални Административни Одбор у Карловцима упутио све подручне му српске православне црквене општине, које своје земље имају, да о издавању те земље у закуп сваке године у право време обавештавају месне српске земљорадничке задруге (односно најближе околне српске земљорадничке задруге, ако у месту нема ни једне), као и Савез Српских Земљорадничких Задруга — како би одсад Срби свуд српску земљу закупљивали, а не као досад да је странци закупљују и да се они с њом користе.

Сад можемо јавити, да је то исто учинио и Епархиски Административни Одбор Бачки. Тако ће одсад и у Бачкој Епархији моћи наше српске земљорадничке задруге и уопште Срби увек правовремено дознати за свако издавање земље у закуп од стране наших српских црквених општина, што досада није могло бити, те се с тога често и пречесто туђин, странац, помогао српске земље и на њој текао, богатио и ширио се.

„Њичево“. Амерички пуковник Едвин Емерсон, који се налази у руском главном табору у Манџурији, расправља у њујоршким новинама о значењу руске ријечи „њичево“ („ништа“), која се тако често чује сада и међу руским војницима, па и у највишим војничким круговима. У потврду свога разлагања износи занимљив догађај, што се је десио највећем њемачком државнику, који је ујединио и створио велику данашњу државу Њемачку, покојном Бизмарку, кад је био њемачки посланик у Петрограду. Бизмарк је имао гвоздени прстен с натписом: „њичево“, па кад су га једном запитали, што та ријеч значи, одговорио је: „Цијелу Русију“. Том приликом им је исприповиједао овај свој доживљај: Једном је путовао на саоницама у лов на медвједе. Руски мужик је гонио коње по опасном горском путу тако живо, да се је сваки час чинило, е ће се кола преврнути. „Пази“ — опомене га Бизмарк — „биће несреће“. Мужик слеже раменима и рече: „њичево“, па потјера још бјешње своје коње.

„Стани!“ — узвикне Бизмарк, који се једва др-

жао рукама на колима — „кола ће се изврнути и оба ћемо погинути“. — „Њичево, њичево!“ — понови мужик; али, како се могло предвидјети, саонице својом дивљом вожњом ударе о неку препреку, коњи се поплаше и пану заједно са саоницама сгрмоглавице низ стрменицу на залеђено мочварно земљиште. Рањен на лицу бијесан Бизмарк се некако ископа и хтједне одмах бичем да навали на мужика, да га казни за ту вратоломију. Но сељак, смијешећи се примакне се к њему, обрише му крв с лица и рече му умирујући га: „Њичево барин!“ Бизмарк није могао да се не насмије простодушности сељаковој и тај догађај чинио му се тако значајан за сву Русију, да је од комадића саоница дао себи начинити гвоздени прстен, и од тога часа била му је најмилија ријеч „њичево“, док је у Русији боравио.

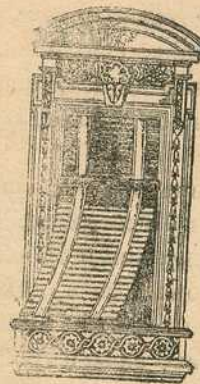
По примјеру овог руског мужика, који и у највећој опасности остаје тако равнодушан, и цијела Русија на све досадашње јапанске успјехе, може слободно узвикнути: **„Њичево“.**

Нове српске земљорадничке задруге. Основана је и одлуком кр. кот. суда у Ђакову од 6. IX. 1904. потврђена српска земљорадничка задруга у Паучју (удружење са неограниченом одговорношћу). Председник задруге: Васо Олић. Замјеник председника: Захарија Шобачић. Пословођа: Владислав Олић.

Основана је и одлуком кр. судбеног стола у Госпићу од 17. IX. 1904. потврђена српска земљорадничка задруга у Смиљану (удружење са неограниченом одговорношћу).

Нашим претплатницима. Још овај број шаљемо нашим дојакошљим претплатницима, па ћемо идући број послати само онима који су послали претплату.

Молимо све пријатеље, да нас помогну и да приберу претплатнике за овај једини народни српски лист.

Фабрика
жалузија,
ролета,
дрвених
и жељезних
завојних
напака

Г. СКРБИЋ

Илица 40. — ЗАГРЕБ — Илица 40.

препоручује своје

признато солидне, тачне и јефтине

Фабрику

Ценовници бадава и франно.

604. 5—24.